

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 9

*Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції
“Україна як геополітична реальність: політика,
економіка, право, духовність”,
м. Київ, МАУП, 21 березня 2013 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2013

Рецензенти: *О. В. Куроченко*, д-р екон. наук, проф.
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.
К. В. Пічик, канд. екон. наук, доц.

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 29.05.13)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
М50 МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 9: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції
“Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право, ду-
ховність”, м. Київ, МАУП, 21 берез. 2013 р. / редкол.: А. М. Подоляка
(голова) [та ін.]. — 2013. — 288 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

Розглядаються питання організації управлінської діяльності, управління персо-
налом в сучасних організаціях, досліджуються актуальні проблеми менеджменту, що
свідчить про активне залучення студентів до проведення наукової діяльності. Це дасть
можливість усім бажаючим ознайомитися із сучасним станом управлінської науки в
Україні.

Для студентів, викладачів і всіх, хто цікавиться менеджментом.

ББК 65.290-2я43

Колпаков В. М. Человек в условиях геополитической реальности	163	Яценко І. С. Повноваження органів конституційної юрисдикції в контексті забезпечення системи стримування і протидії на прикладі України та Республіки Польща	208
Кравченко Т. А. Форми політичної участі та легітимація державної влади: проблеми теоретично-правового аналізу	169	Бур'ян В. О. Шляхи вдосконалення методів управління залученими ресурсами банку	215
Красота О. І. Медіація як спосіб вирішення господарських спорів	176	Бушин О. О., Алжум Майсара Еволюція політичного режиму в Україні в умовах євроінтеграції.....	218
Курчина Т. О. Духовна безпека як складова системи національної безпеки України	178	Василевич Р. А. Управління кредитним портфелем банку	221
Медвідь М. Ф., Ластовченко А. В. Право на свободу слова в Україні у нових геополітичних реаліях.....	181	Вітів В. А. Державна концепція В. Липинського в умовах сучасності	225
Руденко А. Ф. Передвиборні партійні програми та інтеграційний вибір України.....	185	Волобоєва Т. В. Світовий досвід у правовому забезпеченні трансплантації органів та анатомічних матеріалів	229
Смоль С. С. Соціогуманітарна сфера України в умовах сучасного геополітичного суперництва	187	Гавриш Д. О., Дубов А. О. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні: українські реалії та європейська практика	235
Таран Є. І. Сучасна енергетична політика України в європейському геополітичному просторі	191	Жалдак Т. Л. Аналітичне забезпечення як засіб розробки та вдосконалення депозитної політики	240
Тунік І. Ю. Методи психологічного сприяння розвитку критичного мислення в процесі навчання курсантів вищих військових навчальних закладів	195	Завадецька Н. В. Становлення банківського регулювання в Україні.....	247
Фомин А. А. Основные причины утраченных возможностей для построения инновационной модели развития и рекрутирования политических элит в Украине	202	Лукіч Т. О., Кокоріна А. І., Хоменко В. О. Національна безпека України в сучасних геополітичних умовах.....	250

ПРАВО НА СВОБОДУ СЛОВА В УКРАЇНІ У НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ

Становлення і розвиток української державності, вип. 9, с. 181—184

Свобода слова — одна з наріжних демократичних свобод громадянського суспільства. Свобода слова — це можливість кожного громадянина вільно, без перешкод збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, зокрема за допомогою ЗМІ. Свобода слова гарантована Конституцією України [6, 73—78]. Ст. 34 Конституції України наголошує: “Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань” [1, 14]. Зміст свободи думки і слова полягає в тому, що ніхто не може заборонити людині дотримуватися своїх думок, певним чином відображати об’єктивну дійсність у своїх уявленнях та публічно висловлювати ці матеріалізовані у мові відображення, в тому числі як погляди і переконання. Останні можуть при цьому стосуватися будь-яких сфер: зовнішньої політики, державної влади, економічних процесів, освіти і культури, розвитку законодавства тощо. Свобода слова створює значну гарантію громадського контролю над державною владою [3, 13—32].

Згідно зі ст. 10 Європейської конвенції про права людини кожна людина має право на свободу вира-

ження поглядів, яке включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і поширювати інформацію та ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів; це не перешкоджає державі вимагати ліцензування радіомовлення, телебачення або кінопідприємств. Законом України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” (ст. 2) визначено, що свобода слова і вільне виявлення у друкованій формі своїх поглядів і переконань відповідно до цього Закону означають право кожного громадянина вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації. Цей самий Закон встановлює: “Друковані засоби масової інформації є вільними. Забороняється створення та фінансування державних органів, установ, організацій або посад для цензури масової інформації. Не допускається вимога попереднього погодження повідомлень і матеріалів, які поширюються друкованими засобами масової інформації, а також заборона поширення повідомлень і матеріалів з боку посадових осіб державних органів, підприємств, установ, ор-

ганізацій або громадських об'єднань, крім випадків, коли посадова особа є автором поширюваної інформації чи дала інтерв'ю”.

Конституційною гарантією свободи слова, що прямо передбачено ст. 34 Основного Закону, є право кожного “вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір”. Це право передбачають також закони України “Про інформацію”, “Про науково-технічну інформацію”, “Про захист інформації в автоматизованих системах”, “Про державну таємницю”, “Про рекламу”, “Про бібліотеки та бібліотечну справу” та деякі інші [4, 261–271].

Так, відповідно до Закону України “Про інформацію” право на свободу інформації забезпечується: обов'язком державних органів інформувати про свою діяльність та прийняті рішення; створенням у державних органах спеціальних інформаційних служб або систем, що забезпечували б доступ до інформації; вільним доступом суб'єктів інформаційних відносин до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; здійсненням державного контролю за дотриманням законодавства про інформацію тощо.

КК України передбачає кримінальну відповідальність за окремі діяння, що посягають на свободу думки і слова, зокрема за: порушення таємниці голосування (ст. 159), умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків або критику (ст. 171).

Здійснення права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації, відповідно до ч. 3 ст. 34 Конституції України, може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадянського порядку з метою: а) запобігання заворушенням чи злочинам; б) для охорони здоров'я населення; в) для захисту репутації або прав інших людей; г) для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно; д) підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [1, 14].

Відповідно до ст. 3 Закону України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” друковані засоби масової інформації не можуть бути використані для: поширення відомостей, розголошення яких забороняється Законом України “Про інформацію”: відомостей, що становлять державну або іншу, передбачену законодавством таємницю; закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди війни, насильства та жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі; розповсюдження порнографії, а також з метою вчинення терористичних актів та інших кримінальних караних діянь; втручання в особисте життя громадян, посягання на їх честь і гідність; розголошення будь-якої інформації, яка може призвести до вказівки на особу неповнолітнього правопорушника без його згоди і згоди його представників [2, 94].

Майже аналогічні, а також деякі інші обмеження прав на свободу слова містяться у законах України “Про інформаційні агентства”, “Про телебачення і радіомовлення”, “Про видавничу справу”, “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”. Але, на думку М. І. Хавронюка, всі підстави для цих обмежень мають бути уніфіковані і передбачатися в єдиному акті законодавства [5, 161].

Міжнародна організація “Репортери без кордонів” складає щорічні рейтинги зі свободи слова. Загалом у рейтингу “Репортерів без кордонів” оцінюється становище зі свободою слова у 179 країнах. Станом на січень 2013 р. перше місце у списку, як і рік тому, посіла Фінляндія. На другій і третій позиціях — Нідерланди й Норвегія, які за рік помінялися місцями. На останніх місцях — Туркменистан, Північна Корея та Еритрея.

Колишні республіки СРСР в індексі свободи слова посідають такі місця: Молдова — 55 місце; Вірменія — 74; Грузія — 100; Киргизстан — 106; Таджикистан — 123; Україна — 126; Росія — 148; Азербайджан — 156; Білорусь — 157; Казахстан — 160; Узбекистан — 164; Туркменистан — 177. Ситуація в країнах колишнього СРСР не відрізняється великим ступенем свободи. “Репортери без кордонів” наголошують, що кращими, не враховуючи країн Балтії, є Молдова (55), Вірменія (74) і Грузія (100). Азербайджан (156) і Білорусь (157) “відновили статус-кво” після того, як опустилися на кілька позицій у попередньому році. Індекс цих країн відображає за-

гальносвітову тенденцію, пов’язану з поступовим спадом протестних виступів.

У січні 2012 р. Україна піднялася на 15 позицій порівняно з попереднім роком і посіла 116-те місце. Згідно зі щорічним звітом Україна станом на січень 2013 р. опустилася зі 116-го місця на 126-те.

Отже, ситуація зі свободою слова “повертається до звичайної конфігурації” і більш точно показує ставлення влади тієї чи іншої країни з точки зору середньо- і довгострокової перспективи. Правозахисна організація зі штаб-квартирою в Парижі підкреслює, що не оцінює політичні системи в різних країнах світу, проте демократія надає більший і кращий захист “свободі створювати і поширювати достовірні новини та інформацію”, ніж ті країни, де порушуються права людини.

Таким чином, право на свободу слова в нових геополітичних реаліях як в Україні, так і в країнах світу залежить не тільки від конституційних гарантій і досконалості механізмів захисту прав і свобод громадян, а на пряму залежить від характеру політичної системи і механізмів функціонування політичної влади.

Література

1. *Конституція* України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К.: Преса України, 1997. — 80 с.
2. *Коментар* до Конституції України. — К.: Ін-т законодавства Верх. Ради України, 1996. — 378 с.

3. *Конституція України*. Текст Основного Закону з офіційним тлумаченням Конституційного Суду. Огляд і коментарі В. Ф. Погорілка та В. Л. Федоренка. — К.: Наук. думка, 2006. — 210 с.
4. *Колодій А. М., Олійник А. Ю.* Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: Підруч. — К.: ВАВ "Правова єдність", 2008. — 350 с.
5. *Рабінович П. М., Хавронюк М. І.* Права людини і громадянина: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2004. — 464 с.
6. *Речицкий В. В.* Свобода и государство. — Х.: Фолио, 1998. — 144 с.